

УДК 332.87

М.В. МЕЛЬНИКОВА, д-р екон. наук, доцент, провідний науковий співробітник

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

Є.С. ГРАДОБОЄВА, канд. екон. наук, старший науковий співробітник

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

СФЕРА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ МІСТА: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ

Ключові слова: житлово-комунальні послуги, сфера ЖКП міста, особливості функціонування, можливості розвитку.

Досліджено особливості та можливості сфери житлово-комунальних послуг (ЖКП) міста. Систематизовано особливості, які суттєво впливають на процес функціонування сфери ЖКП міста. Проаналізовано та узагальнено проблеми функціонування сфери ЖКП на державному і локальному рівні та визначено шляхи їхнього подолання. Узагальнено можливості розвитку сфери ЖКП міста з урахуванням особливостей функціонування, а також визначено напрями та умови їхнього використання.

Вступ. Сфера житлово-комунальних послуг (ЖКП) виступає найважливішою складовою вирішення завдань соціально-економічного розвитку держави, регіону та міста. Це обумовлено, перш за все, великою суспільною значущістю сфери ЖКП, пов'язаною як із задоволенням першочергових потреб населення, так із забезпеченням діяльності підприємств та установ, розташованих на відповідній території. Вектор європейської інтеграції економіки України обумовлює необхідність підвищення якості ЖКП і поступового наближення до діючих європейських стандартів, а також скорочення енергомісткості та покриття тарифами економічно обґрунтованих витрат на їхнє виробництво, транспортування і надання. Тому важливим є подолання кризового стану сфери ЖКП, пов'язаного із зношеністю об'єктів і мереж комунальної інфраструктури, хронічною збитковістю суб'єктів господарювання, що надають ЖКП, їхнею значною залежністю від поставок електроенергії та газу із відповідних ринків, а отже, і кон'юнктури на внутрішньому та світовому ринках паливно-енергетичних ресурсів. З огляду на це виявлення особливостей сфери ЖКП міста, що впливають на стан її функціонування та обумовлюють можливості подальшого розвитку, є актуальним та своєчасним.

Аналіз останніх публікацій за досліджуваною проблематикою дає змогу констатувати значний науковий доробок стосовно різних аспектів функціонування та розвитку сфери ЖКП. Значну увагу українські та зарубіжні науковці приділяють питанням реформування, розвитку та системної модернізації сфери ЖКП [1–3], визначенню сучасних форм господарювання у цій сфері [4, 5], узагальненню інституціональних проблем її розвитку [6–9], дослідженню цінових чинників економічної поведінки виробників ЖКП та пошуку напрямів

удосконалення їхньої тарифної політики [10, 11]. Проте єдиного науково обґрунтованого підходу щодо розвитку сфери ЖКП з урахуванням сучасних особливостей міського соціально-економічного розвитку, децентралізації влади та розширення повноважень органів місцевого самоврядування в Україні поки що не сформовано, це актуалізує окреслену проблематику та обумовлює мету статті.

Постановка завдання. Мета статті — визначення та узагальнення особливостей функціонування та можливостей розвитку сфери житлово-комунальних послуг міста.

Результати дослідження. Згідно з Законом України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 № 1875-IV [12], ЖКП — результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у жилих і нежилых приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил. Ст. 12—14 цього Закону визначено класифікаційні ознаки (функціональне призначення та порядок затвердження цін / тарифів) та представлено відповідний їм розподіл ЖКП на види і групи, які узагальнено на рис. 1.

Сфера ЖКП міста має техніко-технологічні, соціально-економічні та інституційно-правові особливості [13, с. 85—86]. Техніко-технологічні особливості включають: використання у технологічному процесі складної інженерної інфраструктури, яка розташована на відповідній території, що потребує урахування місцевих умов у виробничому процесі; нерозривність або чітку послідовність процесів виробництва, передачі та споживання послуг, що потребує безперервної поставки ресурсів. Соціально-економічні особливості пов'язані з нееластичністю попиту на ЖКП, обумовленою неможливістю споживачів відмовитися від їхнього споживання на тривалий термін, неможливістю компенсації неотриманих в один період послуг за рахунок інтенсивнішого надання їх в інший період. Інституційно-правові особливості обумовлені різноманітністю організаційно-правових форм підприємств, що надають ЖКП, та високим ступенем їхньої монополізації. Крім того, «практично всі інституційні сектори національної економіки та їхні сегменти пов'язані із функціонуванням житлово-комунальної сфери» [6, с. 214]. Розгля-

немо докладніше окремі особливості та оцінимо їхній вплив на можливості розвитку сфери ЖКП міста.

Інституційні аспекти функціонування та розвитку сфери ЖКП міста нерозривно пов'язані з її ключовими ознаками, а саме: важливим соціальним значенням та впливом на формування стратегічних напрямів міського соціально-економічного розвитку; розвитком відповідного ринку, де встановлюється рівновага або відбуваються динамічні зміни пропозиції і попиту на послуги різних категорій споживачів; виникненням нових організаційних форм бізнесу і підприємницьких об'єднань як адекватної реакції на зміни ринкового середовища та державного управління; зміною структури, якості та обсягів ЖКП, що відбувається за рахунок застосування підприємствами і організаціями сфери ЖКП нової техніки і технологій.

Сфера ЖКП має складну інституційну структуру, частини якої (органи державної влади, органи місцевого самоврядування, ОСББ, керуючі компанії, населення, що одержує ЖКП, саморегульовані організації та ін.) функціонують на основі різних інституційних норм у рамках певних законів і правил [7].

Установлення та формування інституційних норм дає змогу забезпечити упорядкованість і стійку структуру їхньої взаємодії у сфері ЖКП. Вирішальну роль в цьому відіграє такий формальний інститут як нормативно-правова база. Ринок ЖКП є механізмом, за допомогою якого вирішуються соціально-економічні завдання з надання послуг із різними споживчими властивостями за цінами, що встановлюються і змінюються залежно від співвідношення між платоспроможним попитом і пропозицією послуг. Інституційна структура ринку ЖКП забезпечує взаємодію ринкових і неринкових процесів та встановлює особливі інституційні порядки, що діють у межах економічного простору сфери ЖКП. До основних інституційних порядків можна віднести, по-перше, офіційний порядок, що включає державні інститути, які є інструментом державного економічного регулювання, а, по-друге, — ліберальний порядок, тобто набір інструментів ринкового саморегулювання. Ці порядки, одночасно самодостатні, впливають і взаємно доповнюють один одного. Структура інституційних порядків включає як формальні, так і

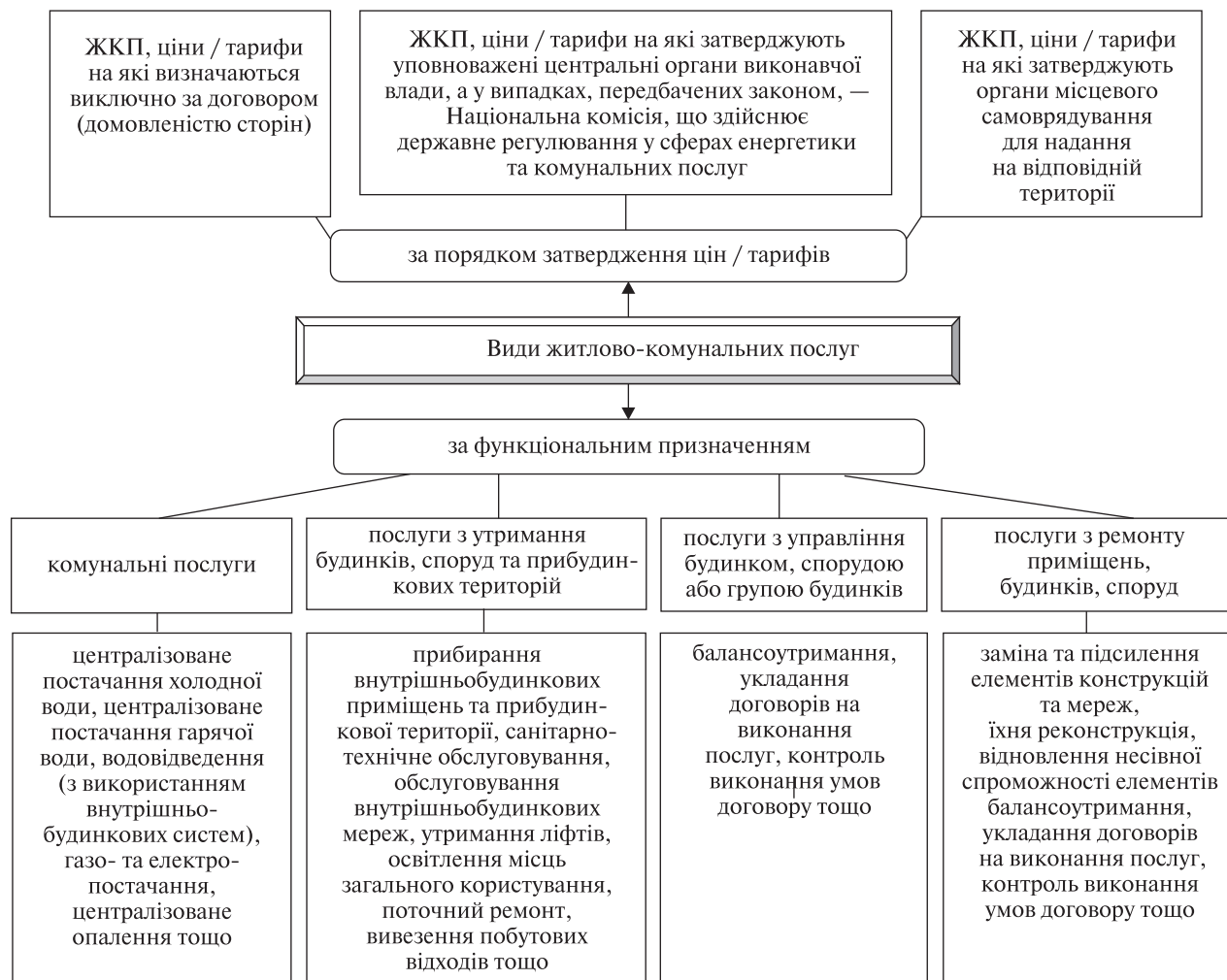

Рис. 1. Класифікація житлово-комунальних послуг

Джерело: складено авторами згідно зі ст. 12–14 Закону України «Про житлово-комунальні послуги» від 24.06.2004 № 1875-IV [12].

неформальні інститути. У практичній площині дослідження інституційної структури сфери ЖКП міста має значення для узгодження руху ресурсів, зокрема фінансових потоків, і поведінки різних суб'єктів господарювання.

Разом з тим, сфера ЖКП натеper відрізняється недостатнім рівнем ефективності функціонування інститутів розвитку, а саме низькою якістю нормативно-законодавчої бази, податкового, управлінського, бухгалтерського і статистичного обліку, незгодженістю джерел статистичних даних [7–9]. При цьому особливої уваги суб'єктів управління сферою ЖКП міста потребують як своєчасність надання ЖКП, повнота і відповідність вимогам, так і система контрактації, що супроводжує процес надання житлових та комунальних послуг. Тому управління суб'єктами господарювання сфери ЖКП міста повинно бути засноване на

взаємодії трьох складових: виробничо-технологічної організації внутрішнього і міжфірмового управління, організації взаємодії з зовнішнім середовищем. Координація інтересів і можливостей усіх учасників товарно-грошових відносин у ринковому просторі сфери ЖКП міста дає змогу формалізувати їх за допомогою правових норм, створюючи фундамент інституційного розвитку.

Однак внаслідок багатьох системно накопичених проблем сфера ЖКП України перебуває у критичному стані, що яскраво відзеркалюють дані Державної служби статистики України [14]: збитки підприємств сфери ЖКП протягом багатьох років поспіль мають стійку тенденцію до зростання (рис. 2); дебіторська заборгованість за 2014–2016 рр. склала 13,3 млрд грн, кредиторська заборгованість сягнула 28,0 млрд грн. За 9 місяців 2016 р. під-

приємствам сфери ЖКП України нараховано 52,5 млрд грн, у той час як перераховано лише 37,5 млрд грн. Заборгованість бюджетів усіх рівнів перед підприємствам сфери ЖКП на кінець 2016 р. становила 22,6 млрд грн. Заборгованість населення за ЖКП зросла з 8,8 млрд грн у 2015 р. до 23,5 млрд грн у 2016 р.

У таких умовах державна політика в частині реформування та розвитку сфери ЖКП міст України повинна бути спрямована на забезпечення високого рівня якості, надійності, доступності і стабільності їхнього надання, а також підвищення інвестиційної привабливості проектів розвитку ЖКП шляхом оптимізації системи управління підприємствами міського господарства, що надають ЖКП, стимулювання упровадження ними інноваційних енерго- та ресурсоощадних технологій і, таким чином, — підвищення ефективності функціонування. Так, пріоритетним завданням Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України є скорочення споживання енергетичних ресурсів (газу, теплової енергії), зменшення втрат, витрат під час надання ЖКП [15].

При цьому треба звернути увагу на те, що розпочатий у 2014 р. процес децентралізації влади, який щороку набирає обертів, у тому числі і в сфері ЖКП, що знаходить прояв у подальшому розширенні повноважень органів місцевого самоврядування, зокрема у частині ліцензування та встановлення тарифів у сферах тепло-, водопостачання і водовідведення, обумовлює злиття замовника та підрядника і водночас розрив між споживачем і замовником послуг. Щодо сфери теплопостачання, то місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування встановлюватимуть тарифи за умов виробництва теплової енергії, обсягом до 170 тис. Гкал та з транспортуванням і постачанням теплової енергії — до 145 тис. Гкал, а також встановлено мінімальні вимоги за рівнем оснащеності приладами обліку — 70 % станом на 01.08.2017 і 90 % — станом на 01.01.2018. Поширення повноважень місцевих органів влади у частині ліцензування та встановлення тарифів у сфері водопостачання і водовідведення обмежено такими показниками: сукупною чисельністю населення на території здійснення ліцензованої діяльності (не менше 100 тис. осіб); обсягами виробництва (до 300 тис. м³ / рік для централізо-

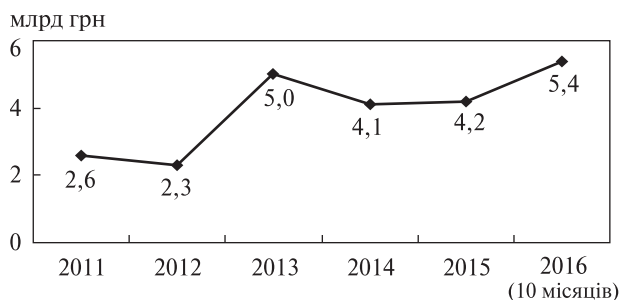

Рис. 2. Динаміка обсягів збитків підприємств сфери ЖКП України у 2011—2016 рр., млрд грн

Джерело: складено авторами за даними офіційного сайту Державної служби статистики України [14].

ваного водопостачання та до 200 тис. м³ / рік для централізованого водовідведення). Таким чином, порядка 67 % усіх ліцензіатів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, із централізованого водопостачання та водовідведення і 74 % ліцензіатів у сфері теплопостачання повністю переходять під контроль місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування [15]. Отже, останні, як власники майна та інфраструктурних мереж житлово-комунального господарства міст, виконуватимуть одночасно функції управління та регулювання діяльності суб'єктів сфери ЖКП. Ця специфічна особливість сфери ЖКП висуває підвищені вимоги до організації системи управління підприємствами міського господарства, що надають ЖКП, у частині недопущення конфлікту групи економічних інтересів органів державної влади та місцевого самоврядування, власників об'єктів комунальної інфраструктури, виробників і споживачів послуг, які характеризуються неспівпадінням та різноспрямованістю. А також пошуку певного компромісу та досягнення узгодженості, збалансованості та консолідації різноспрямованих інтересів підприємств міського господарства, які, виступаючи одночасно і виробником і надавачем (продавцем) цих послуг, прагнуть підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності та максимізації прибутку, подолання технологічної відсталості для безперебійного забезпечення всіх категорій споживачів послугами належного рівня якості, та споживачів (населення, підприємств, бюджетних організацій), пов'язаних зі стабільним і надійним забезпеченням ЖКП, поліпшенням їхньої якості та виключен-

ням із структури тарифу на послуги непродуктивних витрат і витрат енергоресурсів, забезпеченням прозорості, публічності процедур формування, встановлення та зміни тарифів.

При цьому в подоланні наявної збитковості, підтримці нормального функціонування, забезпеченні ефективності господарювання, сприянні інноваційному розвитку підприємств міського господарства, що надають ЖКП, поряд із державною допомогою та інвестуванням (особливо за умов дефіциту бюджетних коштів та інвестиційної непривабливості підприємств сфери), не менш важливу роль зараз відіграє підвищення ефективності системи управління суб'єктами господарювання із використанням сучасних технологій менеджменту на всіх рівнях і у всіх сферах їхньої діяльності (включаючи систему менеджменту якості послуг, енергетичного, інноваційно-інвестиційного, фінансового менеджменту, а також систему управління витратами і тарифоутворенням, трудовими ресурсами тощо). Організація ефективної системи управління підприємствами міського господарства, які надають ЖКП, включаючи постановку цілей,

планування, регулювання їхньої діяльності, створення передумов мотивації ефективного господарювання (стимулювання економії ресурсів та упровадження енергоощадних технологій, скорочення витрат таких підприємств міського господарства, непродуктивних витрат тепла й води і, відповідно, зниження собівартості їхнього надання і транспортування до кінцевих споживачів), а також моніторинг і контроль результатів на всіх рівнях управління. З метою своєчасної оптимізації та підвищення ефективності система управління підприємствами міського господарства, що надають ЖКП, повинна ґрунтуватися на розроблених перспективних схемах (планах) розвитку систем газо-, тепло-, водопостачання, інших інженерних мереж та споруд комунальної інфраструктури міст і включати, зокрема, формування виробничих та інвестиційних програм підприємств, інноваційних енерго- та ресурсощадних проектів із обов'язковим урахуванням тенденцій зростання міста (урбанізаційних, агломераційних процесів), а також упровадження нових технологій і організації надання ЖКП. Ключовою

Напрями та умови використання можливостей розвитку сфери ЖКП міста

Можливості розвитку сфери ЖКП	Напрями використання	Умови використання
Інноваційний розвиток підприємств міського господарства, модернізація та технічне оновлення комунальної інфраструктури	Упровадження технічних, технологічних, організаційних інновацій шляхом реалізації проектів та залучення інвестицій для їхнього фінансування. Оптимізація системи управління, використання енерго- і ресурсощадних технологій, підвищення ефективності діяльності підприємств міського господарства, що надають ЖКП, за рахунок зниження собівартості під час забезпечення необхідного рівня їхньої якості та надійності надання	Мотивація ефективного господарювання (стимулювання економії ресурсів, скорочення непродуктивних витрат тепла і води, зниження вартості надання та транспортування послуг до кінцевих споживачів) за рахунок залишення частки отриманих від економії коштів у розпорядженні підприємств міського господарства, що надають ЖКП, для потреб інноваційного розвитку
Демоніполізація, розширення конкурентного середовища та інформаційної прозорості ринку ЖКП міста	Формування ринкових механізмів функціонування сфери ЖКП міста за рахунок залучення представників малого підприємництва на відповідний ринок. Упровадження автоматизованих систем диспетчеризації та управління процесами надання ЖКП, формування інформаційної бази про стан конкурентного середовища, діяльність малого бізнесу у сфері ЖКП міста	Розробка системи заходів, спрямованих на стимулювання діяльності представників малого підприємництва на ринку ЖКП: звільнення їх від місцевих податків і зборів; розробка спеціальної регіональної / міської програми підтримки малого підприємництва у житлово-комунальному господарстві
Залучення громадськості до забезпечення прозорості процесів тарифо-регулювання і тарифоутворення на ЖКП	Упровадження механізмів тарифоутворення на підприємствах міського господарства, що надають ЖКП, із прозорою структурою складових елементів та перехід на принцип покриття економічно обґрунтованих витрат	Рішення щодо зміни тарифів на ЖКП повинні ухвалюватися прозоро за участі депутатського корпусу, політичних партій і громадських організацій

Джерело: складено авторами за даними [13, 16].

передумовою максимізації результативності системи управління (менеджменту) підприємств міського господарства, що надають ЖКП, є забезпечення адаптування їхніх організаційних структур управління (модифікація за умов необхідності на всіх стадіях, включаючи виробництво, транспортування, надання послуги) до мінливих факторів зовнішнього середовища та умов реформування і розвитку як в цілому сфери ЖКП, так і її окремих підгалузей.

Також серед заходів, спрямованих на вирішення перелічених проблем розвитку сфери ЖКП, першочергової реалізації на сьогодні потребує запровадження стимулювального тарифоутворення (*RAB*-регулювання) на послуги підприємств сфери, деякі елементи якого в поєднанні із методологією *Cost+* запроваджено у Польщі, Угорщині, Литві, Естонії та більшості східноєвропейських країн ЄС [1]. Це створить передумови економічного стимулювання залучення інвестицій для підвищення енергоефективності господарської діяльності підприємств міського господарства, що надають ЖКП, упровадження ними інноваційних енерго- і ресурсощадних технологій і, таким чином, — підвищення ефективності функціонування шляхом оптимізації операційних витрат, скорочення собівартості під час підвищення рівня якості та надійності надання послуг, а також відповідає ст. 1, 4, 8, 9, 13 Закону України «Про природні монополії» від 20.04.2000 № 1682-III (зі змін. та доп.) та узгоджується із п. 25 Плану заходів з реалізації Національного плану дій з енергоефективності на період до 2020 р.

Отже, можливості розвитку сфери ЖКП міста з урахуванням техніко-технологічних, соціально-економічних та інституційно-правових особливостей передбачають: модернізацію, технічне оновлення комунальної інфраструктури та інноваційний розвиток підприємств міського господарства; демонополізацію та поглиблення конкурентного середовища на ринку ЖКП міста; залучення громадськості та забезпечення прозорості процесів тарифорегулювання і тарифоутворення на ЖКП [16, с. 652]. Напрями та умови використання зазначених можливостей представлено у таблиці.

Найважливішою умовою реалізації цих заходів є фінансове забезпечення, яке включає інвестиційну складову тарифу на послуги ко-

мунальних підприємств, бюджетне фінансування на державному та місцевому рівні, залучення приватних інвесторів на засадах державно-приватного партнерства (ДПП). Забезпеченню бюджетного фінансування на місцевому рівні сприяє децентралізація влади та розширення фінансових повноважень органів місцевого самоврядування.

Удосконалення методичних підходів до формування структури тарифів на комунальні послуги підприємств міського господарства та посилення контролю за цільовим використанням коштів на потреби їхнього інноваційного розвитку дасть змогу розширити можливості використання інвестиційної складової тарифу як джерела фінансування проектів розвитку сфери ЖКП.

Залученню інвестицій у реалізацію зазначених проектів на засадах державно-приватного партнерства сприятиме удосконаленню законодавства України щодо конкретизації форм здійснення партнерства, регламентації процедур ухвалення та узгодження рішень, визначення правил поєднання ресурсів [13, с. 90].

Використання власних та залучених джерел фінансування заходів розвитку сфери ЖКП міста за напрямами, представленими у таблиці, сприятиме сталому функціонуванню міського життєзабезпечувального комплексу та задоволенню потреб населення у послугах необхідної якості.

Висновки. Визначено, що сфера житлово-комунальних послуг міста відіграє важливу роль у вирішенні завдань міського економічного і соціального розвитку та має техніко-технологічні, соціально-економічні, інституційно-правові особливості, які суттєво впливають на процес її функціонування. Акцентовано увагу на особливостях інституційної структури, інституційних нормах, інституційних порядках, умовах та чинниках інституційного розвитку сфери ЖКП міста. Підкреслено роль формальних інститутів, зокрема нормативно-правової бази, яка регулює відносини у сфері виробництва та надання ЖКП.

Проаналізовано та узагальнено проблеми функціонування сфери ЖКП на державному та локальному рівні, а саме: збитковість підприємств міського господарства, неможливість забезпечення необхідного рівня якості послуг та недостатню привабливість проектів розвитку сфери ЖКП міста.

Розроблено пропозиції щодо подолання значених проблем, а також удосконалення системи тарифоутворення на ЖКП, що надаються підприємствами міського господарства. Обґрунтовано доцільність упровадження в Україні стимулювального тарифоутворення, враховуючи досвід країн ЄС.

Узагальнено можливості розвитку сфери ЖКП міста з урахуванням особливостей функціонування (включаючи інноваційний розвиток підприємств міського господарства, модернізацію комунальної інфраструктури, удосконалення інституційного середовища, демонополізацію ринку ЖКП, стимулювання участі малого бізнесу, забезпечення інформаційної прозорості, залучення громадськості), визначено напрями та умови їхнього використання.

Реалізація можливостей розвитку сфери ЖКП міста нерозривно пов'язана із удосконаленням фінансового забезпечення на підставі розширення інвестиційної складової тарифу на ЖКП, продовження процесу децентралізації влади та зміцнення дохідної частини місцевих бюджетів, удосконалення законодавства про державно-приватне партнерство.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із забезпеченням узгодженості розробки та реалізації стратегічних, програмних і проектних рішень у сфері ЖКП міста із довгостроковою стратегією та щорічними програмами міського економічного та соціального розвитку.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Modernising municipal infrastructure in Central and in the context of EU environmental policy: Schriftenreihe des Zentrums für Internationale Wirtschaftsbeziehungen der Universität Leipzig. Ed. by Cornelia Kunze and Thomas Lenk. 2009. № 26. 133 p. URL: https://www.dbu.de/OPAC/ab/DBU-Abschlussbericht-AZ-24550_19.pdf (last accessed 10.09.2017).
2. Квасниця М.В. Проблеми реформування сфери житлово-комунальних послуг. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 17. Ч. 1. С. 90–93.
3. Управління системною модернізацією та розвитком житлово-комунальних підприємств: монографія. П.Т. Бубенко, О.В. Димченко, А.Д. Кашпур. Харків, 2014. 233 с.
4. Marin P. Public-private partnerships for urban water utilities: a review of experiences in developing countries. Washington: World bank: Public-private Infrastructure advisory faculty (PPIAF), 2009. 191 p.

5. Андрийчук М.Д., Заблудська І.В., Салуквадзе І.М. Сучасні форми господарювання у житлово-комунальній сфері міста: монографія. Луганськ, 2011. 192 с.
6. Ануфриев Д.С. Особенности институциональной модели жилищно-коммунальной сферы. *Государственное и муниципальное управление. Ученые записки СКАГС*. 2017. № 1. С. 212–217.
7. Аракелян А.О. Институциональные проблемы развития сферы жилищно-коммунальных услуг. *Управление экономическими системами: электронный научный журнал*. 2010. № 1 (21). URL: <http://uecs.ru/demografiya/item/153-2011-03-22-12-56-52> (дата звернення 02.09.2017).
8. Баскакова И.В., Балтина И.Н. Институциональные соглашения как инструмент регулирования рынка услуг ЖКХ. *Вестник ЮУрГУ. Сер. Экономика и менеджмент*. 2007. Вып. 2. № 10. С. 18–27.
9. Рогов В.Ю. Институциональные аспекты энергосберегающих инвестиций и тарифообразования в жилищно-коммунальном хозяйстве. *Известия ИГЭА*. 2014. № 4 (96). С. 80–90.
10. Бражнікова Л. Ціновий чинник економічної поведінки виробників житлово-комунальних послуг. *Галицький економічний вісник*. 2012. № 3 (36). С. 66–75.
11. Запатрина И.В. Лебедева Т.Л. Тарифная политика как критический фактор развития жилищно-коммунальной сферы. *Экономика Украины*. 2013. № 3 (608). С. 66–76.
12. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 24.06.2004 № 1875-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 47. Ст. 514.
13. Мельникова М.В., Градобоева Є.С. Модернізація комунальної інфраструктури міських агломерацій. *Економіка України*. 2017. № 77 (668). С. 83–91.
14. Державна служба статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 30.08.2017).
15. Зубко Г. Проведення опалювального сезону — відповідальність місцевого самоврядування. Офіційний сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. URL: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/provedennya-opalyvalnogo-sezonu-vidpovidalnist-mistseвого-samovryaduvannya-zubko/> (дата звернення 06.09.2017).
16. Мельникова М.В., Градобоева Є.С. Щодо забезпечення якості у сфері житлово-комунальних послуг міста. *Стратегія якості у промисловості і освіті. Матеріали XII Міжнародної конференції (м. Варна, Болгарія, 30 травня — 2 червня 2016 р.)*. Дніпро — Варна, 2016. С. 650–654.

REFERENCES

1. Modernising municipal infrastructure in Central and in the context of EU environmental policy: Schriftenreihe des Zentrums für Internationale Wirtschaftsbeziehungen der Universität Leipzig. Ed. by Cornelia Kunze and Thomas Lenk. 2009. No. 26. 133 p. URL: https://www.dbu.de/OPAC/ab/DBU-Abschlussbericht-AZ-24550_19.pdf

2. Kvasnytsia M.V. Problemy reformuvannya sfery zhytlovo-komunalnykh posluh. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2016. Vyp. 17. Ch. 1: 90-93 [in Ukrainian].
3. Upravlinnia systemnoi modernizatsiieiu ta rozvytkom zhytlovo-komunalnykh pidpriemstv: monohrafiia. P.T. Bubenko, O.V. Dymchenko, A.D. Kashpur. Kharkiv, 2014 [in Ukrainian].
4. Marin P. Public-private partnerships for urban water utilities: a review of experiences in developing countries. Washington: World bank: Public-private Infrastructure advisory faculty (PPIAF), 2009. 191 p.
5. Andriichuk M.D., Zablodska I.V., Salukvadze I.M. Suchasni formy hospodariuvannya u zhytlovo-komunalnii sferi mista: monohrafiia. Luhansk, 2011 [in Ukrainian].
6. Anufriev D.S. Osobennosti institutsionalnoy modeli zhilishno-kommunalnoy sferyi. Gosudarstvennoe i munitsipalnoe upravlenie. *UchYonyie zapiski SKAGS*. 2017. No. 1: 212-217 [in Russian].
7. Arakelyan A.O. Instituttsionalnyie problemyi razvitiya sferyi zhilishno-kommunalnyih uslug. *Upravlenie ekonomicheskimi sistemami: elektronnyi nauchnyi zhurnal*. 2010. No. 1 (21). URL: <http://uecs.ru/demografiya/item/153-2011-03-22-12-56-52> [in Russian].
8. Baskakova I.V., Baltina I.N. Instituttsionalnyie soglaseniya kak instrument regulirovaniya ryinka uslug ZhKH. *Vestnik YuUrGu. Ser. «Ekonomika i menedzhment»*. 2007. Vyip. 2. No. 10: 18-27 [in Russian].
9. Rogov V.Yu. Instituttsionalnyie aspektyi energosberegayuschih investitsiy i tarifoobrazovaniya v zhilishno-kommunalnom hozyaystve. *Izvestiya IGEA*. 2014. No. 4 (96): 80-90 [in Russian].
10. Brazhnikova L. Tsinovyi chynnyk ekonomichnoi povedinky vyrobnykiv zhytlovo-komunalnykh posluh. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk*. 2012. No. 3 (36): 66-75 [in Ukrainian].
11. Zapatrina I.V. Lebedeva T.L. Tarifnaya politika kak kriticheskii faktor razvitiya zhilishno-kommunalnoy sferyi. *Ekonomika Ukrainyi*. 2013. No. 3 (608): 66-76 [in Russian].
12. Pro zhytlovo-komunalni posluhy: Zakon Ukrainy vid 24.06.2004 No. 1875-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2004. No. 47. St. 514 [in Ukrainian].
13. Melnykova M.V., Hradoboieva Ie.S. Modernizatsiia komunalnoi infrastruktury miskykh ahlomeratsii. *Ekonomika Ukrainy*. 2017. No. 77 (668): 83-91 [in Ukrainian].
14. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Ofitsiyni sait. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
15. Zubko H. Provedennia opaliuvalnogo sezonu — vidpovidalnist mistsevoho samovriaduvannya. Ofitsiyni sait Ministerstva rehionalnogo rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnogo hospodarstva Ukrainy. URL: <http://www.minregion.gov.ua/press/news/provedennya-opaliuvalnogo-sezonu-vidpovidalnist-mistsevoho-samovriaduvannya-zubko/> [in Ukrainian].
16. Melnykova M.V., Hradoboieva Ie.S. Shchodo zabezpechennia yakosti u sferi zhytlovo-komunalnykh posluh mista. Stratehiia yakosti u promyslovosti i osviti. *Materialy XII Mizhnarodnoi konferentsii (m. Varna, Bolhariia, 30 travnia — 2 chervnia 2016 r.)*. Dnipro — Varna, 2016 [in Ukrainian].

Надійшла 20.09.2017

М.В. Мельникова, Е.С. Градобоева

Институт экономико-правовых исследований
НАН Украины, г. Киев

СФЕРА ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНЫХ УСЛУГ ГОРОДА: ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ И ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ

Исследованы особенности и возможности сферы жилищно-коммунальных услуг (ЖКУ) города. Систематизированы особенности, которые оказывают существенное влияние на процесс функционирования сферы ЖКУ города. Проанализированы и обобщены проблемы функционирования сферы ЖКУ на государственном и местном уровне и определены пути их преодоления. Обобщены возможности развития сферы ЖКУ города с учетом особенностей функционирования, а также определены направления и условия их использования.

Ключевые слова: жилищно-коммунальные услуги, сфера ЖКУ города, особенности функционирования, возможности развития.

M.V. Melnykova, Ye.S. Gradoboieva

Institute of Economic and Legal Researches
of the NAS of Ukraine, Kyiv

SPHERE OF CITY'S HOUSING AND COMMUNAL SERVICES: FEATURES AND POSSIBILITIES FOR DEVELOPMENT

The article explores the features and possibilities of the sphere of city's housing and communal services (HCS). The features that significantly affect the functioning of the HCS sphere have been brought into a system. The problems of functioning of the housing and communal services sphere at the state and local level are analyzed and generalized, the proposals have been developed to overcome these problems as well. The possibilities of developing the sphere of city's housing and communal services are generalized taking into account the features of its functioning and defined the directions and conditions for their use.

Keywords: housing and communal services, sphere of city's HCS, features of functioning, possibilities for development.